

Kyrkan och #metoo

Josefin Lennartsson
STUDIEFÖRBUNDET BILDA

© Studieförbundet Bilda Svealand 2021
Textbearbetning: Elin Kullingsjö
Grafisk form: Josephine Bejeryd
Bilder: unsplash.com

Studieförbundet Bilda Svealand • svealand@bilda.nu • 019-601 53 50 • www.bilda.nu

Inledning

Hösten 2017 kommer för många alltid förknippas med hur #metoo blev ett begrepp som skakade om västvärlden. För en del förändrades livet i grunden. I efterhand talar man om #metoo som början på en rörelse mot en ökad jämställdhet. Det finns ett före och ett efter #metoo hösten 2017.

Detta samtalsmaterial har som syfte dels att lyfta vad #metoo-rörelsen står för och vilka frågor som fortfarande är aktuella, dels att belysa hur vi kan arbeta med dessa frågor i kristna sammanhang. Vissa frågor behöver vi bearbeta i våra egna sammanhang och i vissa frågor skulle kyrkan kunna bli en positiv kraft i samhället. Det här är ett ämne som berör, som drabbar oss olika och som kräver handlingskraft.

I detta samtalsmaterial ges församlingar och andra kristna sammanhang ett stöd att reflektera över frågorna utifrån ett kristet perspektiv. Materialet innehåller inga färdiga svar, utan ska ses som en möjlighet att påbörja samtalet och reflektera över hur en kristen gemenskap kan forma en miljö som uppmanar till ansvar och lyssnar på människors utsatthet.

Josefin Lennartsson
Pastor

Elin Kullingsjö
Verksamhetsutvecklare Studieförbundet Bilda

Att använda materialet

MATERIALET KAN ANVÄNDAS i sin helhet eller utifrån delar som passar i sammanhanget. En modell är att använda en stund av till exempel ett ledningsmöte eller liknande. Innan varje träff rekommenderas att alla läser texten var för sig för att sedan samtala utifrån de frågor som finns i slutet av varje tillfälle.

Att använda materialet kräver extra varsamhet. Var beredd på att det kan finnas erfarenheter som inte har blivit berättade och bearbetade. Var noga med att erbjuda stöd om någon skulle behöva.

Gör löpande minnesanteckningar som sedan kan vara till hjälp för att utveckla en handlingsplan eller liknande.

Tyvärr kommer vi aldrig vara helt förberedda när något händer. Men vi kan göra vårt bästa att försöka agera klokt och ta ansvar i situationen. Om ni upptäcker en allvarlig situation rekommenderas att ta extern hjälp eller stöd. Om ett brott har begåtts ska en polisanmälan upprättas.

Längst bak i materialet finns tips på vidare läsning, poddar och hemsidor.

Ett förslag på hur ett tillfälle kan se ut

- Bestäm hur lång tid ni har till samtalet och vem som för anteckningar.
- Ledaren eller någon annan i gruppen har förberett och leder samtalet. Det är en fördel om alla i gruppen har läst samma text inför varje tillfälle, då har alla samma utgångsläge.
- Avsluta träffen med att alla får komma till tals och berätta vad var och en tänkte om träffens innehåll och samtal. Se till att ni hittar en form så att alla kan bidra till samtalet, exempelvis en "runda" så att alla har fått möjligheten att säga något.

Att leda en grupp

Utse någon till samtalsledare med uppdrag att hålla tiden och se till att alla får en chans att komma till tals. Kom gärna överens om gemensamma spelregler. Här är några förslag:

- Det personliga vi delar stannar i gruppen. (Men självklart går ni vidare med sådant som måste ageras på.)
- Det är ok att prova tankar och att ändra sig.
- Jag har rätt att vara tyst.
- Alla talar i jagform.
- Alla hjälps åt alla hålla tidsramarna.
- Alla bidrar med sitt perspektiv och värdesätter att få ta del av andras.

Det speciella med att vara ledare i en studiecirkel är att du är ledare i och inte för gruppen. En studiecirkel bygger på delaktighet. Ni lär tillsammans genom att dela kunskaper och tankar.

Dina uppgifter som ledare är att:

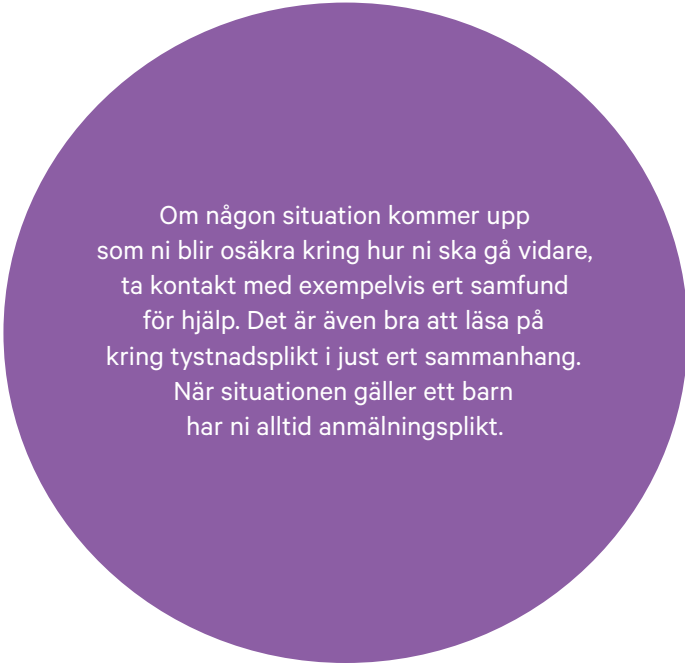
- Leda studiecirkeln tillsammans med deltagarna
- Vara kontaktperson gentemot Bilda
- Rapportera in närvaro

För att få en bra introduktion i vad det innebär att vara cirkelledare i Bilda ska du göra vår webbaserade grundkurs. Den tar ca 30 min. Kursen, och annan viktig information finns på www.bilda.nu/ledare

Om Studieförbundet Bilda

Bilda är ett studieförbund för möten mellan människor. Med kultur och bildning i olika former vill vi bidra till att människor möts och nya perspektiv skapas. Genom att bilda gemenskap, bildar vi för livet. Därför heter vi Bilda. Studieförbundet Bilda är uppdelat i sex regioner, våra kontaktuppgifter hittar du på www.bilda.nu/kontakt

Genom Bildas samtalsmodeller kan vi vara en resurs för de församlingar som vill jobba med frågan för att undvika och förebygga att övergrepp och trakasserier sker i sina verksamheter.

Om någon situation kommer upp som ni blir osäkra kring hur ni ska gå vidare, ta kontakt med exempelvis ert samfund för hjälp. Det är även bra att läsa på kring tystnadsplikt i just ert sammanhang. När situationen gäller ett barn har ni alltid anmälningsplikt.

TILLFÄLLE ETT

Vad är #metoo?

“ME TOO” BETYDER ”jag också” och blev namnet för en rörelse som på kort tid fick en global spridning hösten 2017. Men begreppet hade börjat användas redan tio år tidigare.

En fritidsledare och kvinnorrättsaktivist från USA, Tarana Burke, startade 2006 ungdomsorganisationen *Just BE Inc*, med syfte att stärka framförallt afroamerikanska unga tjejer. Inspirationen till organisationen fick Burke vid ett möte med en ung flicka under ett läger. Flickan sökte upp Burke för att berätta om övergrepp som hon utsattes för av sin styvpappa. Till slut orkade Burke inte lyssna längre utan skickade vidare henne till en annan ledare. Flickans reaktion på att bli avvisad, tillsammans med egna minnen som väcktes till liv av berättelsen, fick bågaren att rinna över för Burke. Burke skriver ”jag såg henne sätta på sig hennes mask igen och gå tillbaka ut i världen som om hon var helt ensam om att bära det hon hade delat. Jag kunde inte ens förmå mig att viska till henne *jag också*” (originalcitrat i fotnot¹).²

2017 anklagades hollywoodregissören, Harvey Weinstein, för sexuella trakasserier. En skådespelerska, Alyssa Milano, som hade blivit utsatt för övergrepp av denna regissör bestämde sig för att berätta om sin upplevelse och upp-

manade andra att göra detsamma. Hashtagen #metoo var skapad. Skådespelerskan bestämde sig för att bryta tystnadskulturen kring denna man. Många hade blivit utsatta för mannens övergrepp, många kände till det. Men övergreppen tystades ned. Tystnaden skapade förutsättningar för regissören att fortsätta sitt destruktiva beteende mot kvinnor i branschen.

Skådespelerskan uppmanade andra att berätta om sina upplevelser för att omfattningen av den här sortens övergrepp skulle bli tydliga. Det blev startskottet för en global våg som satte strål-kastarljuset på sexuella övergrepp.

I Sverige fick rörelsen stor genomslagskraft. Ett tydligt exempel är den så kallade ”kulturprofilen”, som med kulturvärldens och Svenska Akademiens tystnads-kultur, kunde förgripa sig på kvinnor under åtminstone 20 år, utan några som helst konsekvenser för honom eller akademien. Men för de utsatta kvinnorna blev konsekvenserna stora.

Mäns våld mot kvinnor är en av de vanligaste orsakerna till ohälsa hos kvinnor, enligt WHO och FN.

källa NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid

En hashtag, hashtag eller fyrkantstagg är detsamma som ett nummertecken följt av ett taggnamn. Hashtaggar används på många plattformar för sociala medier för att göra ett inlägg sökbar genom att användaren kategoriserar eller taggar sina inlägg enligt formen: #hashtagnamn.

Källa: Wikipedia

1. I watched her put her mask back on and go back into the world like she was all alone and I couldn't even bring myself to whisper...me too.

2. <https://justbeinc.wixsite.com/justbeinc/the-me-too-movement-cmml> (2020-05-19)

Även i många andra sammanhang började berättelser träda fram. Inom några månader hade över 35 yrkesgrupper eller andra grupperingar gått ihop med egna upprop kring erfarenheter på arbetsplatser, organisationer och församlingar. Hösten 2020 finns det ca 70 #metoo-upprop i Sverige.

Idag har över 62 000 kvinnor skrivit under dessa upprop. Under rubriker som “#sanningenskagöraerfria” och “#vardeljus” samlades vittnesmål från ca 1800 kvinnor som berättade om erfarenheter de gjort i kyrklig miljö. Dessa berättelser utgör en viktig anledning till varför vi behöver arbeta med frågor om övergrepp och vilka uttryck de tar sig i våra kristna sammanhang.⁴

Olyckligtvis kom #metoo att under en tid handla allt för mycket om enskilda personer och deras individuella handlingar. Media spelade en stor roll i att skapa och underbygga drev mot enskilda individer och har kritiserats hårt för detta. Det gjorde rörelsen en otjänst, säger pressombudsmannen Ola Sigvardsson⁵, då media satte fokus på personer istället för att peka på de strukturella problem som #metoo visar på.

Mer läsning om lärdomarna från uppropet #sanningenskagöraerfria finns i slutet av materialet på sida 29.

Anonyma berättelser från uppropet finns att läsa på Sveriges ekumeniska kvinnoråds hemsida.³

Varför fick #metoo sådant genomslag?

Anledningarna till att #metoo fick en sådan genomslagskraft är många. Flera försök har gjorts tidigare men inte fått samma spridning eller mottagande. En förklaring är att sociala medier utvecklats på ett sätt som dels skapat en plattform där kvinnor har kunnat uttrycka sig och ta plats. En annan förklaring är att hashtag-funktionen gjorde att inläggen kunde kopplas till varandra och för varje inlägg fick fler kvinnor mod att dela med sig av sin erfarenhet. Det gör något med en att inse att man inte är ensam med sina erfarenheter. Mängden vittnesmål gjorde det också svårt, även för dem som inte utsatts, att värja sig från att se hur vanligt förekommande övergrepp är.

Som alltid behöver vi som kristna lyfta blicken och se på Guds frälsningsplan för den här skapelsen. Också de problem som #metoo pekar på är ett område i behov av upprättelse. Vissa menar att vi kommer få vänta på fullständig upprättelse och att vi kommer se den först i himlen. Det är ett uttalande som ofta

3. <https://sv.wikipedia.org/wiki/Metoo> (2020-05-19)

4. http://www.svekumeniskakvinnor.se/nerladdning_material/sanningenskagoraerfria_berattelser.pdf

5. <https://web.archive.org/web/20190123195351/https://po.se/po/publiceringarna-gjorde-metoo-en-otjanst/> (2020-06-10)

kommer från en grupp som inte själv lider av just det förtrycket. Det är lätt att säga åt någon annan att acceptera förtryck. Ingen av oss kan undkomma lidande fullt ut, men Guds kärlek vill ge oss kraft att bryta med strukturellt förtryck och skapa bättre förutsättningar här och nu.

Det #metoo lyckades med är att sätta fingret på ett strukturellt förtryck som sker mot just kvinnor. Det tar sig sexuella uttryck men som vi ska få se i det här materialet handlar det sällan om sex, utan i grund och botten om makt. Om vi lyfter blicken kan vi se hur #metoo är större än ett drev mot enskilda individer. #Metoo är ett rop efter upprättelse där varje människa får vara älskad, sedd och välkommen. Det är en rörelse som Jesus visat vägen för, och som Jesus går i främsta ledet för än idag.

Var femte kvinna och var tjugonde man i Sverige har någon gång utsatts för grovt sexuellt våld, enligt befolkningsundersökningen "våld och hälsa".⁶

I undersökningen ser man också tydligt kopplingen mellan utsatthet för våld (både fysiskt och psykiskt) och ohälsa senare i livet.

Om vi inte tror det är möjligt att bryta med strukturellt förtryck, är all form av bistånd- och missionsarbete bortkastad energi eftersom vi därmed inte tror att vi kan förändra maktstrukturer som bidrar till fattigdom, eller att utbildning inte hjälper människor att växa och få nya möjligheter. #Metoo utmanar oss att våga ta vår tro på allvar att Guds kärlek förvandlar oss till nya varelser och att det påverkar vårt sätt att leva och se på våra möjligheter här och nu.

6. Undersökning våld och hälsa: http://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/418/NCK-rapport_prevalens_Vald_och_halsa_www.pdfio

SAMTALS- FRÅGOR

1. Vilka var och är era upplevelser kring #metoo från kyrkligt sammanhang? Dela gärna med varandra.
2. Finns det exempel i er närhet/församling?
Om ja, hur agerade ni då/eller de som var före er?
3. Läs gärna de kristna uppropens samlade lärdomar (på sida 29) och några berättelser och samtala om dem.